

Dalí parlant amb en Jaume Miravittles

DALÍ i l'aritmètica

per Jaume MIRAVITLLES

En Dalí va néixer l'any 1904 i jo el 1906. Sóc, doncs, dos anys més jove que ell; però vam coincidir el batxillerat perquè ell de fet era, en certs aspectes, un endarrerit mental, com ho han estat, semblantment, homes que després han estat considerats com genis. Per exemple, Dalí no sap què representen, com a valor d'adquisició, 37'50 pessetes. Diu ell, i és veritat, que només té una idea dels costos, o dels ingressos, a partir de 10.000 dòlars. Si li preguntéssiu ara a Dalí quants diners té, no sabria què contestar. Diu que cada dia reb xecs de diferents països i que «algú» — la seva dona Gala o el seu «manager» Peter Moore — els posa en una banca.

L'avidesa de Dalí pels dòlars, tan ben resumida per André Breton en una frase, «Avida Dollars» — que conté totes les lletres de Salvador Dalí (ofereixo l'exercici de constatació al lector) —, no és una prova de la seva avarícia. Els diners, per a Dalí, són una mena de baròmetre de la seva vàlua, un «test» de la seva popularitat. Com més en guanya més segur està que la seva obra té un ressò mundial. Dalí no és un avar perquè les seves necessitats personals són molt reduïdes: no fuma, no beu, menja poc — encara que aliments exquisits — no li agrada viatjar. El seu triangle constant, el seu «món», té tres vèrtexs: Port-Lligat - París - Nova York; ah! petites «escapades» a Barcelona i, molt menys freqüents, a Madrid.

Ara: Dalí necessita, com els reis, els «papes» i els presidents de les companyies multinacionals, una «cort d'amor» que l'envolta, a l'igual que el Ford dels automòbils, l'Onassis dels vaixells mercants o el Rei Faïçal de l'Aràbia Saudita. La seva «cort», però, no és integrada per dactilògrafes, comptables i traductors, sinó per exquisides damiselles, generalment nòrdiques, i altres persones d'un sexe no gaire definit que donen al conjunt un aire suggestiu i misteriós. Amb comptades excepcions, aquell «cercle màgic» del seu «entourage» es modifica cada any. Però el pas de Dalí, pel Ritz de Barcelona, el Meurice de París (on li reserven la «suite» que habitava Alfons XIII) i en Saint Regis, també de Nova York, deixa una estella on brilla la intel·ligència, l'«esprit» i la bellesa, legítima o no. Ningú no sap quina és la relació econòmica entre Dalí i la seva «cort», si bé és evident que costa una fortuna. Dalí en té necessitat i fa eixorc tot pensament d'avarícia o de simple exhibicionisme. Sense les «sueques» i els «suecs» que l'envolten i, en certa manera, el protegeixen, Dalí no podria viure.

* * *

Bé: Dalí, doncs, no pogué ingressar a l'Institut de Segona Ensenyança de Figueres fins que tingué 12 anys (l'edat normal era 10 anys), per culpa de l'Aritmètica, i encara potser gràcies al qui aleshores era director d'aquell centre docent: Gabriel Alomar, gran lletrat i poeta mallorquí, republicà federal de tota la vida, com el pare-Dalí, el pare-Met (el meu pare) i la majoria de pares de Figueres i de l'Empordà. De seguida m'uní amb Dalí una intensa amistat, veïna de l'amor, i compartida per ell. Era, naturalment, un sentiment infantil, pur i desinteressat que es traduí, en el meu cas, en l'enamorament de la seva germana Anna-Maria, que haurà estat, així, la primera «novia» de la meua llarga, inacabable, llista de «novias» — flirtejants o festejants — que he tingut en la meua vida. En justa correspondència, a Dalí també li «agradava» la meua germana. Durant tot el

batxillerat — sis anys —, jo vaig ésser l'amic i el «mestre» de Dalí en ciències exactes, assignatura en la qual jo era un «matrícula de honor», i anava cada dia a casa seva, al carrer de Monturiol, a donar-li lliçons d'aritmètica, geometria, física i química, de les quals matèries l'escola dels «Hermanos Maristas» on anàvem tots dos, n'havia suprimit els cursos, per manca de professors, als estudiants de Batxillerat.

Malgrat les seves dificultats en aquelles disciplines, Dalí era extremadament intelligent i ens superava a tots els del seu curs en coneixements — i, sobretot, intuïcions —, molt més transcendents i profundes que calcular un logaritme o extreure una arrel cúbica. Era evident, però, que Dalí no seria notari, com el seu pare volia amb tossuderia. El pare es deia Salvador; ell mateix nom de pila portà el primer fill, que morí infant, i el segon, el nostre pintor. D'ací l'obsessió de Dalí pel Salvador Dalí mort, el seu germà «inèdit», que ha turmentat tota la seva existència i que és un factor psicològic decisiu en la formació — o deformació — mental del nostre heroi. La pressió paterna fou tan intensa que explica — i potser justifica — la rebel·lió final de Dalí contra l'home que volia forjar el seu destí i al qual — potser inconscientment — feia responsable de la mort del seu germà desconegut: tres Salvadors Dalí, ben diferenciats, en una sola família!

* * *

En acabar el Batxillerat, l'estiu de l'any 1922, les nostres vides se separaren. Jo vaig anar a estudiar per enginyer a Barcelona i Dalí anà a Madrid, a l'«Acadèmia de San Fernando», a estudiar «Bellas Artes». Fou un compromís assolit gràcies al seu professor de dibuix de l'Institut de Figueres, Juan Núñez. Dalí estudiava per ésser professor de dibuix a escala de Batxillerat. Gràcies a les lliçons d'aritmètica que jo li havia donat, Dalí tenia una certa idea aleshores del que eren els preus i els sous. S'havia assabentat del que guanyava a Espanya un professor de dibuix i, en discutir amb el seu pare la conveniència de dedicar-se a aquella carrera, protestà airadament tot exclamant a grans crits: «Però si tindrà un sou de carra-biner!».

Dalí a Madrid s'allotjà a la «Residencia de Estudiantes», que era el centre on es reunien alguns dels components de la que ha estat anomenada «generació de l'any 1927», i féu una gran amistat amb García Lorca i Lluís Buñuel, un pintor, un cineasta, un poeta que, pels seus propis camins han arribat a ésser figures sepyeres del Segle XX.

Abans de marxar a Madrid, el seu pare féu un dipòsit d'uns milers de pessetes en un banc d'aquella ciutat i explicà a Dalí el mecanisme

dels xecs o talons: — Si vols diners, escriu la suma, signes el taló i, a la finestra del banc, després d'una breu identificació, et donaran els diners que demanes. Dalí no s'ho acabà de creure, li semblava massa fàcil i meravellós. Però els seus amics de la «Residencia» li asseguraren que, en efecte, les coses monetàries funcionaven tal com li havia dit el seu pare. Poc convençut, decidí «provar fortuna». Posà la quantitat: 500 pessetes (l'any 1923 era una suma considerable), escriví la signatura al taló i al cap de cinc minuts li lliuraren el tressor en bitllets de banc. La seva arribada a la «Residencia» fou triomfal. Dalí convidà tots a beure i als seus més íntims a sopar al restaurant. En poques setmanes gastà els diners que el seu pare creia que eren suficients per a tot el curs. En anunciar-li el banc de Madrid, per carta, que el dipòsit a favor del seu fill era exhaurit i que calia enviar més fons, don Salvador, que no era avar però que tenia un sentit reverencial del diner, esclatà en una de les seves llegendàries irritacions. Jo era a Figueres, per les vacances de Pasqua, i em vingué a veure a casa davant l'astorament dels meus pares i veïns. El pare Dalí era notari i, malgrat el seu federalisme inveterat, era considerat per la menestralia com un membre d'oligarquia local. La seva presència a la botiga de la senyora Sara — la meva mare — despertà una autèntica expectació.

— Es per parlar amb el Met — digué de seguida el senyor Dalí per treure transcendència a la inesperada visita. Cautelosament m'arconà al menjador, on ens trobàvem, i em demanà ansiosament si en Badó (és així com anomenaven Dalí de petit) tenia a Madrid... una «querida». Vaig contestar-li que ho ignorava totalment, si bé ho dubtava: — Es que en tres mesos ha gastat les 5.000 pessetes que li havia dipositat al banc i aquestes sumes només poden gastar-les les dones!

* * *

Anys més tard, el 1945, tornàrem a veure'ns amb freqüència Dalí i jo. Ell passava llargues temporades a Nova York i jo anava gairebé cada dia a la seva tertúlia del bar King Cole, al Saint Regis del Carrer 55 i la Cinquena Avinguda. La seva taula era una de les més brillants de la ciutat i s'hi reunien les figures més diverses i representatives del «Tout New York». Els cambrers tenien ordre de no acceptar el pagament de ningú; era Dalí que signava la factura final en aixecar-se la tertúlia a les vuit del vespre. Quan algú s'asseia al seu voltant, li demanava si volia xampany francès («imported», insistia) o wisqy de les marques més cares. Per altra banda, quan veia una copa buida, demanava al cambrer que la tornés a omplir.

Les factures de la parella Dalí-Gala les pagaven en marxa dels Estats Units i representava una suma de molts milers de dòlars, però hi havia un arranjament diari per a les propines. Gala, que és una mena d'Einstein de l'aritmètica li havia dit que escrivís la suma final de la factura amb una coma a l'esquerra: havia d'ésser la propina a pagar per la caixa del bar al cambrer i representava exactament el 10%. Si la despesa era de 12,45 dòlars, la xifra 1,245 representava la propina. Dalí quedà tan astorat com el dia que el seu pare li explicà el mecanisme dels xecs i del qual en féu — com sabem ara — un ús tan generós. Però sovint s'equivocava i posava la coma, no a l'esquerra, sinó a la dreta. En l'exemple que hem donat de la quantitat 12,45, la «propina» oferta per Dalí era de 124,5 dòlars. A Dalí no li venia d'una

coma, però Gala que coneixia les seves dificultats aritmètiques, ja havia previngut la caixa contra qualsevol desviació d'aquell minúscul signe matemàtic.

* * *

En ocasió de la seva darrera visita a Barcelona, poc temps abans de morir, l'escriptor Max Aub, que jo coneixia de feia 30 anys, em telefonà perquè passés a veure'l a l'hotel per parlar-me d'un llibre que estava preparant. En un dels capítols volia referir-se al film «Le Chien Andalou», de Buñuel i Dalí, en el qual interpreto un breu paper de «hermano marista». En acabar la cordial entrevista, Max Aub em digué: — ¿Y tú, **ademàs** de ser el jefe de publicidad de Dalí, a qué te dedicas? — L'home estava convençut que jo era a la nòmina de Dalí com a encarregat de les reves relacions públiques!

Vaig contestar-li que el nostre pintor era el publicista més genial del món i que dedicava el seu immens talent en aquella «professió» al servei d'una sola mercaderia: Salvador Dalí. No em necessitava per res; ni a mi, ni a cap especialista de propaganda. Per cert — vaig dir-li —, que només una vegada he rebut diners de Dalí (si descomptem els centenars de copes de xampany importat i de Martinis que he begut en la seva tertúlia de Sant Regis i que deuen haver costat una petita fortuna). Es tracta d'una de les típiques facècies de Dalí: una gran revista nord-americana de fama mundial li encarregà un article sobre la crisi dels museus d'art. Dalí és un gran aficionat a la literatura científica i llegeix llibres i revistes — les més avançades teòricament — d'aquella especialitat. No les entén ben bé, però és capaç tanmateix d'absorbir-ne la substància. En el moment que li fou feta aquella proposició, acabava de llegir un article titulat «La contracció dels músculs» (múscul, en anglès, és **mussel**). L'article, molt tècnic, començava amb una generalització sobre la funció dels músculs i les causes de la seva contracció. Em demanà que li copiés literalment el text original, canviant simplement la paraula **mussel** per **museum** múscul per museu. L'article fou, doncs, sobre la contracció dels museus. Era, gairebé, un encàrrec comercial. Gala, present en la conversa, em digué, fidel a la seva teoria de la coma a l'esquerra, que jo cobraria el 10% del que cobrés Dalí. Ho hauria fet encara que no m'haguessin ofert res. El fet és que Dalí **només** tingué la feina de dir-me que canviés una paraula d'un text. L'article fou publicat sense que ningú hi trobés res a dir. No se sabia exactament el que Dalí volia dir, però, amb tot, haurà estat un dels treballs més «coherents» i «comprensibles» que ha «escrit» Dalí. Vaig cobrar per la

meva feina — un parell d'hores — 300 dòlars — 18.000 pessetes —; però Dalí per una sola indicació en cobrà 180.000!

I això que no té idea de l'aritmètica!

* * *

La General Motors havia llançat al mercat un **Cadillac de Luxe** que havia estat un gran èxit comercial, i volia repetir la prova amb un model més car i més sofisticat. Dalí rebé una notificació oficial per a llançar un nou model. Immediatament tingué una idea: el cotxe es diria **Cadillac de Gala**; un nom bomba i dintre l'obsessió de l'artista. Acompanyà el nom amb un breu croquis que dibuixà amb bolígraf, al damunt d'un paper de cartes de l'Hotel Saint Regis. Era molt interessant, encara que no sé si es podia produir «en cadena». Es tractava d'un Cadillac corrent cobert per una sumptuosa capa metàl·lica de color roig de bisbe, que tapava el sostre de l'automòbil i baixava pels costats i el darrera, i deixant només un espai sense cobrir reduït a les finestres. Ho féu en menys de cinc minuts, però el resultat era, realment, impressionant: un cotxe reial, de gala!

No se sap el que passà. No hi hagué cap resposta, ni positiva ni negativa, per part de la General Motors. Mes un any o dos més tard aquella empresa anunciava l'aparició d'un model nou: el **Cadillac de Gala**! El nom només; sense cap de les innovacions que Dalí havia proposat. Com un general que prepara una ofensiva, Dalí cridà els seus advocats i consellers i donà un ultimàtum: 10.000 dòlars pel nom (ja sabem que en l'aritmètica de Dalí 10.000 dòlars és la unitat que comença a tenir cert sentit) o un procés. L'endemà al matí Dalí rebé per carta certificada, sense cap explicació, un xec de 10.000 dòlars — 600.000 pessetes — de la General Motors.

* * *

Una comissió dels grans magatzems de la Cinquena Avinguda encarregà a Dalí el cartell anunciador de la «setmana de la seda». Jo vaig assistir a l'entrevista on es fixaren el preu i les condicions. Era el mes de març i la «setmana» per a la tardor vinent, al final de novembre. En aquella època, Dalí se n'anava de Nova York el mes d'abril i no tornava fins a començaments d'octubre. Es convingué un tema. Era el temps en què s'havia aficionat a la tesi de Santata Teresa de Jesús: el cuc que, a través de la Fe esdevé papallona. Dalí glosaria, al seu estil,

*D'esquerra a dreta:
 Angel Zuniga, Terry Fontserè, Dalí,
 Escudero, Jaume Miravittles, Carles
 Fontserè en un "party" al Hotel
 Ambassador de Nova York, 1956*
 FOTO MAUREY GARBER

aquella lluminosa imatge teresina. Preu? Altra vegada la unitat del seu sistema decimal: 10.000 dòlars. Dalí pensà uns breus moments, com intensament concentrat, i els donà una data exacta: el 21 d'octubre a les sis de la tarda, al «hall» de Saint Regis.

Es firmaren uns papers, es donà un xec de «paga i senyal» a Dalí i, en mig de somriures i encaixades de mà, el comitè —encantat del compromís — s'acomiadà i sortí de l'hotel. Dalí oblidà totalment el que havia passat; marxà a París, arribà a Barcelona i passà els seus triomfals mesos d'estiu a Port-Lligat. A primers d'octubre s'installava al Saint Regis per iniciar la no menys triomfal campanya d'hivern. El 21 d'octubre, a les sis en punt de la tarda l'avisaren, pel telèfon interior de l'hotel, que havia arribat el comitè organitzador de la «setmana de la seda»; que venien a endur-se'n el cartell i pagar-li l'import de la comanda.

Dalí recordà vagament el tracte del mes de març i demanà per parlar per telèfon amb el

president de la comissió. Hàbilment li feu explicar tot el que havia esdevingut, les dimensions del cartell i el tema de Santa Teresa de Jesús.

— Facin el favor d'esperar-me deu minuts al bar — digué —; el temps d'afaitar-me i els lliuraré el treball que, per cert, ha resultat molt bonic.

I en deu minuts Dalí pintà, a la seva «suite», una al·legoria «sedística» realment bellíssima que, unes setmanes més tard, aparegué a tots els aparadors dels magatzems més luxosos i espectaculars del món. Jo vaig assistir a la cerimònia de lliurament del treball, i els membres de la comissió no sabien què aplaudir més, si la virtuositat artística del pintor o la precisió matemàtica de l'home de negocis:

— Ens l'ha lliurat el dia i l'hora convinguts, i si ha tardat deu minuts és perquè s'ha afaitat!

33 FIGUERAS — Teatro Principal

Edición de "La Voz de Figueras"

Postal antiga de l'actual Museo Dalí